

ΤριμΠλημΧίου 233/1993

Παράνομη είσοδος ιρακινών προσφύγων στην Ελλάδα – Τουρκία, χώρα διέλευσης πριν την είσοδο στην Ελλάδα – Διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Βάρος απόδειξης – Ευεργέτημα της αμφιβολίας – Εγχειρίδιο Ύπατης Αρμοστείας για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα – Εναλλακτική του προσφυγικού καθεστώτος λύση εντός της χώρας καταγωγής.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 31 παρ. 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων» Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α΄)

Άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 4 παρ. 3 και 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 « Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄)

Άρθρο 233 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Την 17.4.1993 δεκαεπτά Ιρακινοί πολίτες ήρθαν στην Χίο από την Τουρκία. Αποβιβάσθηκαν στην περιοχή Καρφά της νήσου και ανακαλύφθηκαν από πλοίο του πολεμικού ναυτικού, που ειδοποίησε το Λιμενικό. Παραπέμφθηκαν στο Δικαστήριο με την κατηγορία της παράνομης εισόδου στη χώρα. Ενώπιον του Δικαστηρίου κατέθεσαν ως μάρτυρες κατηγορίες οι λιμενικοί που τους «ανακάλυψαν» καθώς και ο Διοικητής του Τμήματος Ασφαλείας Χίου που εκλήθη να καταθέσει ως μάρτυρας με πρόταση του Εισαγγελέα. Οι μάρτυρες κατηγορίας κατέθεσαν : 1) για τον χρόνο «ανακάλυψης» των κατηγορουμένων, 2) ότι οι κατηγορούμενοι είναι οι συλληφθέντες στην περιοχή Καρφά της νήσου κατά την ημερομηνία που αναγράφεται στο κατηγορητήριο, 3) για την αδυναμία επικοινωνίας με τους συλληφθέντες, 4) ότι μερικοί από τους κατηγορούμενους είχαν πιστοποιητικό βάπτισης, ενώ άλλοι δεν είχαν έγγραφα αποδεικτικά τα ταυτότητάς τους, 5) ότι οι κατηγορούμενοι εξέφρασαν φόβο στο άκουσμα του ονόματος του Σαντάμ Χουσεΐν, 6) ότι γνωρίζουν από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης ότι το ιρακινό καθεστώς διώκει όλα τα «διαφορετικά στοιχεία», Κούρδους, Χριστιανούς και ότι οι κατηγορούμενοι κατά την άποψή τους είναι πολιτικοί πρόσφυγες, 7) ότι η βάρκα με την οποία οι κατηγορούμενοι ήρθαν στην Ελλάδα είναι τουρκική, κατεστραμμένη πλέον, ώστε να μην μπορέσουν οι Ελληνικές Αρχές να τους αναγκάσουν να επιστρέψουν στην Τουρκία. Ο Διοικητής του Τμήματος Ασφάλειας Χίου ανέφερε στην κατάθεσή του ότι γνωρίζει για μια ημιαυτόνομη περιοχή στο Ζάχο του Ιράκ, όπου διαμένουν άτομα που εναντιώνονται στο καθεστώς του Χουσεΐν. Εξέφρασε αμφιβολίες για τις συνθήκες ασφάλειας του πληθυσμού που ζει σ' αυτήν την περιοχή. Δήλωσε προς το Δικαστήριο ότι, αρμόδιο όργανο για να αποφασίσει για το καθεστώς του πρόσφυγα των κατηγορουμένων είναι το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, ότι η απόφαση του Δικαστηρίου δεν ασκεί καμία επιρροή στη σχετική απόφαση του Υπουργού.

Στη συνέχεια απολογήθηκαν οι κατηγορούμενοι, ο καθένας χωριστά με την συνδρομή διερμηνέα από και προς την Αραβική / Ασσυριακή και Ελληνική γλώσσα. Όλοι αναφέρθηκαν στο δρομολόγιο και στον τρόπο αναχώρησή τους από το Ιράκ έως και την άφιξή τους στην Ελλάδα. Δήλωσαν ότι υπέβαλαν αίτηση για να αναγνωρισθούν πολιτικοί πρόσφυγες και εξέθεσαν, ο καθένας ατομικά, τους λόγους για τους οποίους εγκατέλειψαν την πατρίδα τους και φοβούνται να επιστρέψουν σ' αυτήν. Στην συντριπτική πλειοψηφία τους ήσαν λιποτάκτες, που είχαν πολεμήσει στον πόλεμο με το Ιράν και διαφωνούσαν στο πόλεμο που μαινόταν στην χώρα τους με αντίπαλο τις ΗΠΑ. Ισχυρίστηκαν, ότι εξαιτίας του θρησκευματός τους, Χριστιανοί, Ασύριοι και Χριστιανοί καθολικοί διώκονταν υποκείμενοι σε ιδιαίτερα διακριτική μεταχείριση σε σχέση με άλλους, Άραβες, Ιρακινούς στρατιώτες : υπέρμετρα μεγάλη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας που φθάνει έως και την 15ετία, ανάθεση ιδιαίτερα δύσκολων καθηκόντων κατά την εκπλήρωσή της, στην πρώτη γραμμή

των μαχών, κακομεταχείριση. Εξέφρασαν την αντίθεσή τους στο ιρακινό καθεστώς και τον φόβο δίωξής τους αν αναγκαστούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Κάποιοι που έχουν συγγενείς στο εξωτερικό δήλωσαν ότι φοβούνται τη σύλληψή τους και ανάκρισή τους από το ιρακινό καθεστώς για να ομολογήσουν που βρίσκονται οι συγγενείς τους. Κάποιοι άλλοι επικαλέσθηκαν την εκτέλεση συγγενικών τους προσώπων, άλλες διώξεις (φυλάκιση) ή απειλές διώξεων σε βάρος τους λόγω της στάσης των μελών της οικογένειάς τους απέναντι στο καθεστώς του Σ. Χουσεΐν. Αφού ολοκληρώθηκαν οι απολογίες των κατηγορουμένων ο Εισαγγελέας πρότεινε την αθώωσή τους.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο αναφέρθηκε ρητά στην διάταξη του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης για τον ορισμό του πρόσφυγα, όπως αυτό τροποποιήθηκε ως προς τη γεωγραφική εφαρμογή του με το Πρωτόκολλο του 1967 της Νέας Υόρκης. Έλαβε υπόψη του ότι η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα από την αρμόδια διοικητική αρχή του Κράτους εισδοχής δεν έχει δημιουργικό, διαπλαστικό, αλλά δηλωτικό χαρακτήρα. Επικαλούμενο το άρθρο 31 της Σύμβασης ερμήνευσε την εφαρμογή του στην υπό κρίση περίπτωση, όπου οι κατηγορούμενοι πριν την είσοδό τους στην Ελλάδα είχαν διέλθει από τρίτη χώρα, την Τουρκία : οι πρόσφυγες απολαμβάνουν την προβλεπόμενη από το άρθρο αυτό προστασία ακόμα και όταν εισέρχονται στην χώρα εισδοχής τους από τρίτη χώρα στην οποία επίσης απειλείται η ζωή ή η ελευθερία τους ή που δεν έχει αναλάβει διεθνή υποχρέωση παροχής ασύλου σε άτομα που ανήκουν στην κατηγορία των συγκεκριμένων προσφύγων. **Β)** Εξάλλου ο εσωτερικός νομοθέτης σε αρμονία με τη διεθνή σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων, που έχει αυξημένη τυπική ισχύ (άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος) πρόβλεψε στο άρθρο 4 παρ. 3 του Ν. 1975/1991 ότι με την επιφύλαξη της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του συναφούς Πρωτοκόλλου του 1967 τιμωρείται με ποινή φυλάκισης όποιος επιχειρεί να εξέλθει από το Ελληνικό έδαφος ή εισέρχεται σ' αυτό χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις. **Γ)** Με βάση τα προαναφερθέντα οι ισχυρισμοί των κατηγορουμένων ενόψει του ότι η ιδιότητα του πρόσφυγα στοιχειοθετεί προσωπικό λόγο απαλλαγής για τη δικαζόμενη πράξη αποτελούν πρόκριμα για την τελική κρίση του Δικαστηρίου και θα πρέπει να ερευνηθεί εν προκειμένω « pro examine», χωρίς να κωλύεται προς τούτο το Δικαστήριο από το γεγονός ότι η σχετική αυθεντική «pro nuntiare» κρίση και απόφαση θα γίνει από την αρμόδια διοικητική αρχή. Από το σύνολο των προαναφερθέντων αποδεικτικών στοιχείων, αλλά και από τα παγκοίμως γνωστά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σχετικά με την επικρατούσα πολιτική κατάσταση στο Ιράκ, προκύπτουν κατά την κρίση του Δικαστηρίου σοβαρές ενδείξεις ότι οι κατηγορούμενοι είναι υπήκοοι του Ιράκ, ανήκουν στις ειδικότερες εθνότητες των Ασσυρίων και των Χαλδαίων και είναι Χριστιανοί. Αιτία εγκαταλείψεως από αυτούς του τόπου ιθαγένειάς τους είναι ο φόβος δίωξής τους λόγω της εθνικότητας, της θρησκείας τους και των πολιτικών τους πεποιθήσεων. Ο φόβος αυτός κρίνεται δικαιολογημένος ενόψει των περιστατικών που εξέθεσαν, επιβεβαιουμένου άλλωστε και από τις σχετικές πληροφορίες που είναι σε όλους γνωστές από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και που συνίστανται σε εκτελέσεις ή απειλές εκτελέσεων, δυσμενείς διακρίσεις (οικονομικές, κοινωνικές, αναφορικά με τη στράτευση, τοποθετήσεις στην πρώτη γραμμή με τον αποκλειστικό σκοπό τον αποδεκατισμό τους από τους αντιπάλους ή ακόμα και τους ακολουθούντες συμπολίτες τους Μουσουλμάνους) λόγω των εθνικών ομάδων στις οποίες ανήκουν, της θρησκείας τους (ως χριστιανών) αλλά και ως πολιτικά αντιφρονούντων στο κυβερνών το Ιράκ κόμμα ΜΠΑΑΘ και τον επικεφαλής της κυβέρνησης Σ. Χουσεΐν. Η πλήρης ζωηρότητας και σαφήνειας αφήγηση από τους κατηγορουμένους των προσωπικών τους εμπειριών και των περιστατικών που αιτιολογούν τους φόβους τους για τη δίωξη, ακόμα δε και τα συγκεκριμένα περιστατικά γενομένων διώξεων πείθουν το Δικαστήριο περί της αλήθειας αυτών. Υπογραμμίζεται ότι και τα κενά αποδείξεως και οι αμφιβολίες που μένουν ως προς ορισμένα εκ των επικαλουμένων από τους κατηγορούμενους επί μέρους περιστατικών λόγω ανεπαρκούς τεκμηρίωσης τους (που οφείλεται

στη δυσχέρεια αποδείξεως, που είναι εγγενής στην ειδική κατάσταση που βρίσκονται) δεν πρέπει να οδηγήσουν στο συμπέρασμα της αναλήθειας των ισχυρισμών τους, αλλά θα πρέπει να τους αναγνωρισθεί το «ευεργέτημα της αμφιβολίας» (όπως αυτό αποτυπώνεται ως αρχή στο Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Γραφείο Υ.Α. Ηνωμένων Εθνών, Αθήνα 1989). Εξάλλου ο φόβος διώξεως μπορεί να μην επεκτείνεται αναγκαστικά σε όλη την επικράτεια της χώρας, την ιθαγένεια της οποίας έχει ο πρόσφυγας. Δεν αποκλείεται, δηλαδή, ένα πρόσωπο από το καθεστώς του πρόσφυγα, επειδή θα μπορούσε να είχε αναζητήσει καταφύγιο σε ένα άλλο τμήμα της ίδιας χώρας, εάν, λαμβανομένων υπόψη όλων των συνθηκών, δεν θα ήταν λογικό να αναμένεται απ' αυτό τέτοια ενέργεια. Εν προκειμένω, η ύπαρξη στην περιοχή του Ζάχο του Ιράκ, ζώνης προστατευόμενης από τις Συμμαχικές Δυνάμεις (Αμερικανικές κλπ) και δη κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες προς παροχή καταφυγίου στην εθνική ομάδα των Κούρδων (διαφορετική από αυτή των κατηγορουμένων), δεν αίρει το φόβο δίωξης των κατηγορουμένων ενόψει των δυσχερειών προσπελάσεως στην εν λόγω ζώνη και δη εν μέσω της επικρατούσας αναταραχής και δυσκολίας κινήσεως στην όλη επικράτεια του Ιράκ των ομάδων που τελούν σε δυσμένεια. Εξάλλου δεν πρέπει να αποκλεισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα και η, συνεπεία αυτής, προστασία στους κατηγορουμένους από το γεγονός ότι έφθασαν στην Ελλάδα δια μέσου τρίτης χώρας και δη της Τουρκίας, ενόψει ιδίως του γεγονότος ότι η τελευταία έχει διατηρήσει επιφύλαξη και περιορίζει τις υποχρεώσεις της από τη Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων μόνο σε πρόσωπα που έγιναν πρόσφυγες εξ αιτίας γεγονότων που συνέβησαν στην Ευρώπη.

Δικαιώματα υπεράσπισης των κατηγορουμένων: Πριν την απαγγελία της απόφασης το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι τόσο η πρόταση του Εισαγγελέα όσο και όλα όσα ειπώθηκαν κατά τη διάρκεια της αποδεικτικής διαδικασίας μεταφράστηκαν από το διερμηνέα στους κατηγορούμενους και ότι ο διερμηνέας με εντολή του Προέδρου στεκόταν κοντά τους και μετέφραζε σ' αυτούς όλα όσα ειπώθηκαν κατά τη διάρκεια της δίκης, οι δε κατηγορούμενοι απευθύνονταν στο Δικαστήριο μέσω του διερμηνέα.

Το Δικαστήριο κηρύσσει αθώους τους κατηγορούμενους της αξιόποινης πράξης που τους αποδίδεται καθόσον η ιδιότητα του πρόσφυγα συνιστά προσωπικό λόγο απαλλαγής τους από την ποινή (άρθρο 31 παρ.1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων). Επικυρώνει την κατάσχεση της βάρκας με την οποία ήρθαν στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του άρθρου 33 παρ.1 του Ν. 1975/1991.